

Фунтікова Ольга,

д-р. пед. наук, проф., професорка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Соколенко Ірина,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

БАЗОВИЙ (ПЕРШИЙ) РІВЕНЬ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Основним документом, який визначає та характеризує 5 рівнів підтримки дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у закладах дошкільної освіти, є «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти», затверджений постановою КМУ від 10.04.2019 № 530 (у редакції постанови КМУ від 26.08.2025 № 1036). Запровадження п'яти рівнів підтримки дозволяє забезпечити адресну та якісну допомогу кожній дитині залежно від ступеня її освітніх труднощів. Нижче наведено коротку характеристику кожного рівня. Перший рівень (незначні труднощі I ступеня): передбачає надання консультативної допомоги фахівцями закладу (логопедом, психологом, корекційним педагогом) та, за потреби, логопедичних послуг. На цьому рівні дитина не потребує асистента вихователя чи модифікації освітньої програми. Другий рівень (труднощі легкого ступеня): потребує здійснення комплексної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі (ІРЦ), створення інклюзивного середовища та адаптації змісту навчання. Можуть використовуватися допоміжні засоби навчання. Третій рівень (труднощі помірного ступеня): до підтримки залучається асистент вихователя. Обов'язковими є спеціальні заняття, наприклад, із розвитку слухового чи зорового сприймання, альтернативної комунікації та соціально-побутового орієнтування. Четвертий рівень (труднощі важкого ступеня): окрім асистента вихователя, з'являється потреба у присутності асистента дитини. Зміст навчання підлягає адаптації або модифікації, а педагоги використовують спеціальні методи та технології роботи. П'ятий рівень (труднощі найтяжчого ступеня): передбачає модифікацію змісту навчання та роботу за індивідуальним розкладом. Дитину супроводжують асистент вихователя та асистент дитини; кількість корекційно-розвиткових занять може досягати 8 разів на тиждень.

Детальніше схарактеризуємо перший рівень (поодинокі, незначні труднощі.) з якими здобувачі вищої освіти частіше зустрічаються під час проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти.

I рівень (поодинокі, незначні труднощі): надається за рішенням закладу освіти без створення інклюзивної групи. Передбачає логопедичні послуги, незначні пристосування середовища та заняття за розкладом групи. Початок підтримки починається за письмовою заявою одного з батьків (або законних

представників) Рішення ухвалює сам заклад освіти і починає створювати команду для психолого-педагогічного супроводу (КППС). Команда проводить оцінку освітніх потреб дитини та фіксує у протоколі рішення про надання підтримки I рівня або надає рекомендацію батькам звернутися до ІРЦ для комплексної оцінки, якщо зусиль закладу виявиться недостатньо. Розробка індивідуальної програми розвитку (ІПР) є обов'язковим документом і зазначає види робіт на протязі усього навчального року. Отже, для дитини з I рівнем підтримки команда супроводу обов'язково складає ІПР на навчальний рік (у разі потреби – і на літній період). В ІПР фіксуються індивідуальні потреби дитини, необхідні пристосування, ресурси та логопедичні послуги спеціалістів. Батьки мають обов'язково ознайомитися з ІПР та підписати її. Дитина займається за загальним розкладом групи. Проте вихователь має використовувати прийнятні методи, засоби, ресурси що враховують індивідуальні можливості дитини відповідно до державного стандарту. Передбачається надання дитині за потреби логопедичних послуг. Команда забезпечує незначні пристосування освітнього середовища (наприклад, організація робочого місця, використання додаткових наочних матеріалів або ресурсів «ресурсної кімнати» для психологічного розвантаження). Вихователь здійснює індивідуальний підхід, консультиється з батьками та коригує (за потреби) режим дня. Фахівці команди (вихователь, психолог, логопед) мають постійно обмінюватися інформацією про прогрес дитини. ІПР переглядається не менше 2-х разів на рік для коригування цілей та методів. Рекомендується проводити регулярні консультації з батьками щодо підтримки успіхів дитини вдома. Припинення підтримки I рівня здійснюється за рішенням команди супроводу на основі досягнутих результатів. Якщо під час роботи стає зрозуміло, що дитина потребує складніших адаптацій (наприклад, асистента вихователя), батькам рекомендують звернутися до ІРЦ для зміни рівня підтримки на вищий (II-V рівні).

Зокрема, це діти, які мають незначні проблеми у таких сферах:засвоєння навичок, що відповідають віку; поведінка та емоційний стан; ігрова діяльність; взаємодія та спілкування з однолітками.

Заняття реалізуються за гнучким, адаптованим розкладом із урахуванням індивідуальних психофізичних особливостей дітей, їхнього темпу діяльності та потреби у відпочинку. Такий підхід забезпечує ефективність корекційно-розвиткового впливу та створює умови для гармонійного особистісного розвитку дитини. Нижче ми наводимо конспект занять для дітей першої групи підтримки.

Конспект корекційного заняття за темою «Ми – одна команда». Мета: розвиток навичок співпраці, формування емоційного контакту, стимуляція дрібної моторики рук дитини.Обладнання: конструктор з великими деталями, м'яка іграшка.Структура заняття. Вступна частина (5 хв).Ритуал вітання – гра «Сніжний ком», що передбачає послідовне називання дітьми свого імені з додаванням позитивної характеристики.Психомоторна розминка – вправа «Метелики літають», спрямована на зниження емоційної напруги через імітаційні рухи під

музичний супровід. Основна частина (15 хв). *Спільна діяльність* – гра «Будівельники», у процесі якої дитина разом з партнером (однолітком або дорослим) створює «будинок дружби», що сприяє розвитку кооперації та узгодження дій. *Вправа на розвиток саморегуляції* – «Кулачок», яка передбачає ритмічне стискання та розслаблення м'язів долоні з використанням дрібного предмета. Заключна частина (5 хв). *Релаксаційна вправа* – «Сніговик», що базується на поступовому напруженні та розслабленні м'язових груп через уявні образи. *Ритуал завершення* – невербальна взаємодія (обмін усмішками, легке тактильне підкріплення), спрямована на закріплення позитивного емоційного досвіду.

Отже, для дітей, які потребують першого рівня підтримки (що відповідає першій групі підтримки), у закладах освіти пропонуються такі програмові завдання, методи та засоби.

Перший рівень підтримки призначається дітям, які мають незначні, поодинокі особливості у функціонуванні (наприклад, мовлення, зору, слуху або інтелектуальних передумов), які можуть бути присутні в різних поєднаннях, але не створюють суттєвих бар'єрів для навчання.

Ми детальніше розкриваємо особливості функціонування мовлення, зору, слуху та інтелектуальних особливостей, які можуть зустрічатися у дітей із труднощами I ступеня прояву:

Функціонально-мовленнєві труднощі можуть проявлятися як у вимовній стороні, так і у сприйнятті мови: фонетичні дефекти: незначні порушення звуковимови окремих звуків або груп звуків (свистячих, шиплячих, сонорних), що не заважають загальному розумінню мовлення; фонематичні труднощі: вибіркова несформованість операцій впізнання та розрізнення фонем на слух (наприклад, змішування дзвінких-глухих чи твердих-м'яких звуків); динамічні порушення: незначні відхилення у темпі (брадилалія, тахілалія) або ритмі мовлення; легка назалізація (гугнявість) або порушення сили та тембру голосу (дисфонія).

На початкових рівнях труднощі також можуть бути пов'язані з перцептивними процесами: труднощі у стеженні за об'єктами, що рухаються в різних напрямках; складність у впізнаванні та виділенні окремих об'єктів із загального фону; незначна розузгодженість рухів очей та рук при виконанні маніпуляцій із предметами; труднощі в орієнтуванні на площині аркуша паперу або у схемі власного тіла.

Труднощі можуть стосуватися обробки немовної та мовної звукової інформації: складність у визначенні напрямку джерела звуку в просторі; слухова увага та пам'ять: нестійкість уваги до звукових сигналів або обмежений обсяг запам'ятовування почутого; диференціація звуків: труднощі у розрізненні близьких за звучанням немовних шумів (брязкалець, музичних інструментів) або мовних звуків.

Це характеристики, які забезпечують готовність дитини до навчання та пізнавальної діяльності: легка відволікальність, труднощі у розподілі та

перемикає уваги між завданнями; незначне зниження обсягу оперативної пам'яті або труднощі у відтворенні послідовності дій; уповільненість процесів аналізу, синтезу, порівняння або класифікації предметів за ознаками (колір, форма, величина); нестійкість пізнавального інтересу, труднощі у довільному контролі власної діяльності та прийнятті інструкцій дорослого.

На цьому рівні підтримка має переважно консультативно-допоміжний характер: консультативна допомога, а значить надання консультацій в освітньому процесі фахівцями закладу (вихователем-методистом, корекційним педагогом, логопедом, психологом). Психолого-педагогічний супровід як робота команди супроводу спрямована на моніторинг стану дитини та надання методичної допомоги педагогам, які з нею працюють.

Таким чином, освітнє середовище для таких дітей має базуватися на принципах універсального дизайну: створення комфортних умов, що запобігають фізичній або психологічній небезпеці; використання наочних посібників та дидактичних матеріалів, що відповідають віку та особливостям дитини; розумне пристосування будівель та приміщень за потреби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. Організація інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2023. № 3. С. 42–49.
2. Тріпак М. М. Соціально-економічні детермінанти діяльності інклюзивних інституцій в умовах глобалізації : монографія. Кам'янець-Подільський : ТНЕУ, 2020. 277 с.
3. Фунтікова О. Філософія інклюзії: проблеми, теорія, практика. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. Запоріжжя. 2024.2(33) С.97- 100.
4. Funtikova, O., Andrushchenko, T., Pimenova, O., Hrechanovska O., Batareina, I. Adaptación tecnológica del sistema educativo y científico de Ucrania en el Siglo XXI: crisis humanitaria. *Revista Eduweb*. 2025. 19(3). Pp.199–214.

Шадюк Ольга,
канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Глущик Людмила,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Спеціальна освіта»,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ООП У ЗДО

Сучасний етап розвитку дошкільної освіти в Україні характеризується активним упровадженням інклюзивного підходу, що зумовлює зростання потреби